

вання резервного капіталу у повному обсязі. Кредитні спілки мають зберегти свій статус неприбуткової організації. Встановлення обмежень у нарахуванні процентів на пайові внески та спрямування доходу на формування резервів, виправдає некомерційний характер діяльності національних кредитних спілок та має забезпечити їм статус неприбуткових організацій.

Література

1. Коцовська, Р. Р. Основні напрями реформування української системи кредитної кооперації [Текст] / Р. Р. Коцовська // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2014. – № 2. – С. 187–190.
2. Єрмак, О. І. Повернення коштів з депозитних рахунків у кредитних спілках [Текст] / О. І. Єрмак // Науковий вісник Полісся. – 2015. – № 1. – С. 102–109.
3. Кочетков, В. М. Особливості акумуляції грошових коштів кредитними спілками України в період економічної кризи [Текст] / В. М. Кочетков, А. О. Прудніков // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 12. – С. 29–32.
4. Крилова, В. Особливості кредитної кооперації в Україні [Текст] / В. Крилова, М. Ніконова // Вісник НБУ. – 2013. – № 7. – С. 34–39.
5. Офіційна Інтернет-сторінка Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінан-

сових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nfp.gov.ua/>

6. Леонов, С. В. Аналіз проблем, перспектив і тенденцій діяльності кредитних спілок України [Текст] / С. В. Леонов // Вісник Української академії банківської справи. – 2014. – № 1. – С. 34–37.

References

1. Kocovs'ka, R. R. (2014). Osnovni naprjami reformuvannja ukrajyns'koy sistemi kreditnoy kooperaciyi. Visnik Universitetu bankiv's'koy spravi NBU, 2, 187–190.
2. Ermak, O. I. (2015). Povernena koshtiv s depozitnykh raxunkiv u kredytnykh spilках. Naukoviy visnik Polissya, 1, 102–109.
3. Kochetkov, V. M., Prudnikov, A. O. (2011). Osoblivosti akumulazii groshovykh koshtiv kreditnyimi spilkami Ukrainy v period ekonomichnoy krizy. Formuvana runkovykh vidnosun v Ukraini, 12, 29–32.
4. Krulova, V., Nikonova, M. (2013). Osoblivosti kreditnoi kooperaciyi v Ukraini. Visnik NBU, 7, 34–39.
5. Ofiziina Internet-storinka Nacionalnoy komisii po reguluvanu u sferi runkiv finansovykh poslug. Available at: <http://www.nfp.gov.ua/>
6. Lionov, S. V. (2014). Analiz problem, perspektiv i tendenzii dialnosti kreditnykh spilok Ukraini. Visnik Ukrainskoi akademii bankivskoi spravi, 1, 34–37.

*Рекомендовано до публікації д-р екон. наук, Волохова І. С.
Дата надходження рукопису 21.09.2015*

Волкова Оксана Георгіївна, кандидат економічних наук, старший викладач, кафедра фінансів, Одеський національний економічний університет, вул. Преображенська, 8, м. Одеса, Україна, 65009
E-mail: oksanaalians@rambler.ru

УДК 336.72

DOI: 10.15587/2313-8416.2015.51330

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

© С. С. Волошенко

Узагальнено зарубіжний досвід формування підходів у реалізації інвестиційних проектів, зокрема спеціальних сільських туристичних програм. Розглянуто проблеми розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Обумовлено необхідність формування інвестиційно сприятливого середовища для розвитку сільського зеленого туризму, а також інноваційних підходів до надання послуг у сільській місцевості

Ключові слова: сільський туризм, інвестиції, інновації, планування, інвестиційні проекти, сільська місцевість, сприятливе середовище

The foreign best practices in development of approaches to implementation of investment projects were generalized, including special rural tourist programs. The problems in development of rural green tourism in Ukraine were studied. The need in organization of investment-attractive environment for the development of rural green tourism and innovative approaches to provision of services in rural area were substantiated

Keywords: rural tourism, investments, innovation, planning, investment projects, rural area, attractive environment

1. Вступ

Глобалізаційні зміни в державному фінансуванні сільського господарства і поява важливих ніш на несільськогосподарських ринках змусили сільський туризм до конкуренції у світовій економіці. У сільському господарстві ряду зарубіжних країн, поряд з виробництвом продовольства, до секторів, що інтенсивно розвиваються, входять туристична галузь

та виробництво енергії. 35 країн світу, які виробляють $\frac{2}{3}$ світових матеріальних цінностей та послуг, – члени Організації економічного співробітництва та розвитку, витрачають близько 225 млрд € в рік на сільськогосподарські субсидії.

При цьому подальший розвиток економіки сільських районів пов'язаний із втіленням ініціатив та програм щодо поліпшення продуктивності, заохо-

чення інвестицій приватного сектора в галузь досліджень нових процесів туристичного ринку та формування нових бізнес-ідей. Науковий потенціал регіонів для підтримки процесів адаптивного навчання та освоєння інновацій є ключовим джерелом конкурентної переваги. Інновації тісно пов'язані з соціальними процесами, такими, як створення інформаційних мереж, зміцнення самобутності регіонів та створення і поширення знань. У процесі вкладення інвестицій у людський капітал формуються більші можливості для створення та засвоєння цих інновацій, які генеруються з наукових досліджень і розробок у тій чи іншій галузі. Господарювання, засноване на знаннях, формує нові економічні можливості [1].

2. Постановка проблеми

Оскільки сільські райони зазнають кон'юнктурних змін, то відповідно і інвестиційні пріоритети в галузі сільського господарства відображають подібні тенденції.

Сільські райони стикаються з низкою нових можливостей і проблем, які вимагають відповідної політики розвитку сільських районів та більш ефективного використання обмежених фінансових ресурсів [1].

Основні тенденції туристичного розвитку спрямовані в область формування інфраструктурної мобільності, особливо для наявного громадського транспорту, нових інформаційних і комунікаційних технологій, достатніх та якісних ресурсів для освіти та професійної підготовки, включаючи охорону здоров'я та догляд за літніми людьми. Таким чином, виникає потреба в інноваційних підходах до надання послуг у сільській місцевості.

3. Огляд літератури

Комплексним науково-теоретичним дослідженням процесу інвестиційного забезпечення розвитку сільського зеленого туризму присвятили свої праці вітчизняні та зарубіжні вчені: Г. Цегелик, І. Петлін [1], Yutaka Arahі [2], Bernard Lane [3], Ohe Y [4], Kosei Yamada [5] та ін. Однак значна частина науковців у своїх працях акцентує увагу на конкретних джерелах інвестування національного господарства (внутрішніх інвестиціях, іноземних інвестиціях, банківських інвестиціях тощо). Питання окремих джерел інвестування, вивчення їх особливостей з метою розроблення загальних та специфічних методів, інструментів, важелів, що сприяли залученню інвестиційних ресурсів, є недостатньо вивченими.

4. Зарубіжний досвід реалізації інвестиційних проектів у сфері сільського туризму

Майже всі успішні підприємства і регіони розвиваються відповідно до ретельно розробленого бізнес-плану і стратегії. У планах погоджуються конкуруючі потреби, з метою уникнення марнотратних інвестицій та дублювання зусиль у науково-дослідних пошуках ринків, де може бути досягнутий особливий успіх [3].

Для прикладу, у 1970 р. Міністерство рибальства, сільського та лісового господарства Японії розпочало масштабний проект, який мав вплинути на

традиційне сільськогосподарське використання земель та вдосконалення структури і ведення сільського господарства в цілому. Основним змістом проекту було ініціювання формування бізнесу в різних сільських місцевостях країни, зокрема сільського туризму. У рамках проекту методом використання стабілізуючого просування місцевих фермерських доходів у відповідну галузь з використанням виробничої діяльності передбачались розвиток інфраструктури туристичних хуторів, модернізація будиночків та проектування кемпінгових містечок. Були створені умови для розвитку сільського туризму на фермах майже у всіх природних зонах. Число фермерських господарств по всій країні з 1970 по 1974 рік зросло більш ніж у два рази і сягало 5697 господарств, здатних приймати туристів відповідно до стандартів умов проживання [5]. Успішність проекту сприяла збільшенню подібних програм у системі розроблення стратегії розвитку туризму країни аж до сьогоднішні. Японія ілюструє велику віддачу від інвестицій, започаткованих завдяки місцевим ініціативам по створенню нових робочих місць та доходів, орієнтованих на збереження елементів сільської самобутності (наприклад, будинки з солом'яними дахами та інше).

Досвід Мексиканського штату Герреро свідчить про важливість адаптації інвестиційних рішень до проблемних демографічних змін. Зосередивши увагу на розширенні прав і можливостей молодих людей, нові проекти розроблені в галузі лісового господарства та туризму, сприяли молодим людям у розширенні доступу до землі і уповільнили відтік сільського населення в міські райони і за кордон.

У Квебеку новий інвестиційний фонд і безліч ідей стимулів з боку уряду генерується інтелектуальною мобілізацією майже 30 000 чоловік, у тому числі 7000 добровольців щодо розроблення та реалізації бачення довгострокового розвитку сільських спільнот [6]. Уряди окремих країн сприяють реалізації спеціальних сільських туристичних програм, як, наприклад "Канікули в сільському домі" (Urlaub Auf Dem Bauernhof) у Німеччині і "Ласкаво просимо на ферму" (Bienvenue A La Ferme) у Франції [2].

Незважаючи на те, що обсяг інвестицій у галузі туризму має тенденцію до зростання, виявлено, що більшість з них спрямована на розвиток та розбудову готелів і закладів тимчасового проживання в міських населених пунктах. Це свідчить про те, що цей обсяг певною мірою є недостатнім, а динаміка – нестійкою для ефективного перерозподілу інвестиційних коштів [1].

Одна з головних проблем, що впливає на ефективність розвитку галузі сільського туризму – це відсутність дешевих кредитних ресурсів для сільського населення та сприятливих умов для залучення інвестицій.

5. Апробація результатів дослідження щодо розгляду особливостей інвестиційного забезпечення сфери сільського туризму

В Україні відсутні організації, які були б спеціалізовані на фінансовому сприянні саме сільському туризму. Державна програма «Сільський дім», яка

фінансується з держбюджету і втілюється органами місцевого самоврядування, спрямована лише на будівництво житла. Проте майже неможливо отримати кредит всім бажаючим. Розвиток сільського туризму частково отримує підтримку з програм європейських фондів «Єврожітс», «Євразія», Міжнародного фонду «Відродження».

Нині у Міністерстві аграрної політики і продовольства розробляється нова редакція Закону України "Про державну підтримку сільського господарства України", в якій будуть передбачені певні інструменти підтримки для домогосподарств і сімейних ферм. Логіка в тому, щоб отримати спрощений напівавтоматичний доступ фермерських господарств до державної підтримки шляхом створення в Україні спеціального агентства або установи з підтримки сімейних фермерських господарств аналогічно тому, як це діє в ЄС. Створення такої установи приверне до фінансування дрібних господарюючих форм не тільки кошти бюджету, а й донорських організацій та приватні кошти [7].

Сільський туризм не здійснює шкідливого впливу на навколишнє природне і культурне середовище, на відміну від масового, і водночас робить істотний внесок у регіональний розвиток. Він дає змогу використовувати наявний житловий фонд і не вимагає значних інвестиційних витрат. Це діяльність сільського населення, що пов'язана із сільським середовищем, сільським будинком і заняттями, що ставлять у центр уваги природу й людину. За певної динаміки збільшення відпочиваючих з'являється питання задоволення великої кількості різноманітних запитів, а це, своєю чергою, стимулює розвиток усієї сфери послуг: зв'язку, торгівлі, побутових, відпочинково-розважальних, транспортних та інших. Сільський туризм став конкурентом великим туристичним комплексам, готелям, базам відпочинку. Крім того йому притаманний національний колорит. Загалом, якщо оцінювати можливості **зеленого туризму**, то можна стверджувати, що споживачі туристичних послуг мають великий вибір сільських садиб як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках. Проте, за словами самих власників агроосель, жорсткої конкуренції не відчутно [8].

Коли дрібні фермери стають суб'єктами туристичної галузі, вони часто потребують зовнішньої підтримки. А саме від кредитних і фінансових експертів, щоб матеріально поліпшити свої можливості щодо дотримання стандартів проживання міських відвідувачів. Фермерам можуть знадобитися нові навички в управлінні та обслуговуванні, щоб їхні відвідувачі були задоволені перебуванням і хотіли повернутися. Вони можуть також потребувати допомоги в рекламі і гласності, щоб залучити туристів з віддалених міст.

У деяких країнах уряд чи кооперативний рух є основним джерелом інвестицій. В інших це приватне підприємство. У Японії найбільш поширеним є тип туристичної ферми – «Farm Inn», яка пропонує проживання і зазвичай харчування. Корея пропонує туристичні хутори, створені групою більше п'яти фермерських господарств на селі поруч з курортним районом. У Малайзії уряд надав велику частину фінан-

сування для більш ніж 30 центрів агротуризму. Вони призначені для освіти, а також відпочинку. Іноді рідкісні види тварин або рослини є головною визначною пам'яткою, іноді традиційні продукти, вироби кустарного промислу та історичні будівлі.

Чимало фермерів будують кемпінги на своїх фермах, оскільки воліють вкладати кошти в розвиток різних видів короткострокової оренди будиночків. Початкові інвестиції для сільськогосподарських садиб коливаються від 100 \$ до більш ніж 100 000 \$. Дивіденди від вкладеного капіталу в сільський туризм, як правило, незначні. Вони майже завжди нижчі, ніж в інших видах комерційних підприємств. Загалом досвідчені фермери радять не вкладати занадто великі кошти в нові будівлі або дорогі об'єкти. Важко отримати прибуток, якщо є тягар кредитних платежів. Дешеві кредити та інші фінансові субсидії від уряду можуть надати значного імпульсу прибутковості туристичної садиби.

Клімат відіграє важливу роль у залученні інвестицій. Країнам у помірній зоні з яскраво вираженою сезонністю потрібно більше інвестицій у забезпечення умов туристичного розміщення, ніж тропічним країнам, таким, як Таїланд, де температура стабільна протягом року. Країни з помірним кліматом мають коротший туристичний сезон, і відносно невелику кількість туристичних туроднів на рік.

Найуспішніший сільський туризм є продуктом ефективного планування в територіальному вимірі. Стратегія може бути використана для керівництва та заохочення інвестицій у транспортну інфраструктуру, яка є однією з основних складових частин функціонування туристичної сфери, комунальні послуги, маркетинг та інформацію. Планування не тільки зменшує руйнівний вплив туризму на природу, але й допомагає фермерам оцінити туристичний потенціал своїх ферм і розвинути його скоординованим із інфраструктурою способом. Туристичні господарства мають набагато більше шансів на успіх, якщо розміщуються поблизу визначних пам'яток, таких, як національні парки або пляжі, гірськолижні бази або заповідники.

Фермери, які забезпечують розміщення туристів, особливо гостей з-за кордону, повинні зважати на те, що ці люди ведуть відмінний від їх власного способу життя, мають незнайомий набір цінностей [3, 9].

Японсько-французькі соціальні дослідження виявили, що однією з основних причин, які спонукають фермерів займатися сільським туризмом, є знайомства та зустрічі з людьми набуття нових друзів. Дослідження також виявили, що саме жінки, а не чоловіки, беруть активнішу участь у забезпеченні підтримки умов для ведення сільського туризму. Багато жінок шукають не тільки економічного доходу, й незалежної ролі у самореалізації [9]. Через призму розвитку туристичної діяльності японські дослідники стверджують про існування кореляції між роллю жінок та сферою обслуговування в сільському туризмі, а також між традиційною культурою харчування і ресторанною діяльністю. Ці фактори можуть привести до ендегенних інновацій використання сільських ресурсів та інновацій в освітній функції щодо цих галузей [4].

Аналіз стану розвитку сільського туризму України дає підстави окреслити такі проблемні питання [1]:

– неналежна організація підготовки профільних фахівців, навчання і перекваліфікації власників сільських домогосподарств, незайнятого сільського населення;

– відсутність маркетингової та рекламної стратегії, низька якість інформаційно-реklamних матеріалів;

– неефективність системи розповсюдження інформаційно-туристичної продукції; відсутність нормативної бази належного рівня та законодавчо закріпленого понятійного апарату;

– транспортна віддаленість осередків відпочинку; невідповідність послуг запитам сучасного туриста; поглиблення соціального розшарування сільських жителів та недостатній обсяг цільових інвестицій для ефективної модернізації їх майнового фонду.

6. Висновки і пропозиції

Розвиток сільського туризму розглядається як спосіб вирішення проблеми депопуляції в сільській місцевості. Для збереження конкурентоспроможності на ринку послуг життєво необхідно створювати інституційні умови для розвитку кадрового потенціалу. Бізнес-планування має враховувати основні проблемні питання в сільській місцевості: як боротися з фінансовою стагнацією, як планувати на майбутнє, як зберегти багатство природних видів і підтримувати навколишнє середовище. Це інтерактивний рух, який включає в себе різні верстви суспільства, але загальною метою полягає в його активізації.

Література

1. Цегелик, Г. Г. Використання економіко-математичних моделей для підтримки прийняття рішень у сфері сільського зеленого туризму [Електронний ресурс] / Г. Г. Цегелик, І. В. Петлін // Науковий вісник. Економічні науки. – 2013. – Вип. 1. – С. 384–389. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvbdfa_2013_1_42.pdf

2. Arahi, Y. The Regeneration of Rural Communities [Electronic resource] / Y. Arahi // Food & Fertilizer Technology Center: Rural Tourism in Japan. – 1998. – Available at: <http://www.fftc.agnet.org/library.php?func=view&id=20110726130209>

3. Lane, B. Sustainable Rural Tourism Strategies: A Tool for Development [Text] / B. Lane // Revista Interamericana de Ambiente y Turismo. – 2005. – Vol. 1, Issue 1. – P. 12–18.

4. Ohe, Y. Evaluating the Diversifying Market for and Viability of Rural Tourism Activity in Japan [Electronic resource] / Y. Ohe // 12th Congress of the European Association of Agricultural Economists – EAAE 2008. – 2008. – P. 1–12. – Available at: <http://www.ageconsearch.umn.edu/bitstream/43647/2/014.pdf>

5. Yamada, K. Change in Rural Tourism in Japan's Mountainous Agricultural Areas: A Study of the period before

1992 and «Green Tourism» [Electronic resource] / K. Yamada. – 1992. – P. 13–25. – Available at: http://sucra.saitama-u.ac.jp/modules/xoonips/download.php/KYOKJ00004869852.pdf?file_id=20517

6. Investment Priorities for Rural Development [Electronic resource]. – Edinburgh: Scotland, 2006. – 8 p. – Available at: <http://www.oecd.org/gov/regional-policy/Investment-Priorities-for-Rural-Development.pdf>

7. В МинАП хотят привлечь доноров к поддержке семейного агробизнеса [Электронный ресурс]. – Agro times, 2015. – Режим доступа: <http://www.agrotimes.net/agrarnaya-politika/v-minap-hotyat-privlech-donorov-k-podderzhke-semejnego-agrobiznesa>

8. Зелений туризм: бізнес без стартового капіталу [Електронний ресурс]. – "Власний бізнес+Франчайзинг", 2012. – Режим доступу: <http://www.vlasbiz.net/content/detail/85>

9. Rural Tourism [Electronic resource]. – Food & Fertilizer Technology Center, 1998. – Available at: <http://www.fftc.agnet.org/library.php?func=view&style=type&id=20110718124447>

References

1. Cegelyk, G. G., Petlin, I. V. (2013). Vykorystannja ekonomiko-matematycznych modelej dlja pidtrymky pryjnjattja rishen' u sferi sil'skogo zelenogo turizmu. Naukovyj visnyk. Ekonomichni nauky, 1, 384–389. Available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvbdfa_2013_1_42.pdf

2. Arahi, Y. (1998). The Regeneration of Rural Communities. Food & Fertilizer Technology Center: Rural Tourism in Japan. Available at: <http://www.fftc.agnet.org/library.php?func=view&id=20110726130209>

3. Lane, B. (2005). Sustainable Rural Tourism Strategies: A Tool for Development. Revista Interamericana de Ambiente y Turismo, 1 (1), 12–18.

4. Ohe, Y. (2008). Evaluating the Diversifying Market for and Viability of Rural Tourism Activity in Japan. 12th Congress of the European Association of Agricultural Economists – EAAE 2008, 1–12. Available at: <http://www.ageconsearch.umn.edu/bitstream/43647/2/014.pdf>

5. Yamada, K. (1992). Change in Rural Tourism in Japan's Mountainous Agricultural Areas: A Study of the period before 1992 and «Green Tourism», 13–25. Available at: http://sucra.saitama-u.ac.jp/modules/xoonips/download.php/KYO-KJ00004869852.pdf?file_id=20517

6. Investment Priorities for Rural Development (2006). Edinburgh: Scotland, 8. Available at: <http://www.oecd.org/gov/regional-policy/Investment-Priorities-for-Rural-Development.pdf>

7. V MinAP hotjat privlech' donorov k podderzhke semejnogo agrobiznesa (2015). Agro times. Available at: <http://www.agrotimes.net/agrarnaya-politika/v-minap-hotyat-privlech-donorov-k-podderzhke-semejnego-agrobiznesa>

8. Zelenyj turizm: biznes bez startovogo kapitalu (2012). "Vlasnyj biznes+Franchajzyng". Available at: <http://www.vlasbiz.net/content/detail/85>

9. Rural Tourism (1998). Food & Fertilizer Technology Center. Available at: <http://www.fftc.agnet.org/library.php?func=view&style=type&id=20110718124447>

*Рекомендовано до публікації д-р екон. наук Газуда М. В.
Дата надходження рукопису 22.09.2015*

Волошенко Сергій Сергійович, здобувач, кафедра економіки підприємства, ДВНЗ "Ужгородський національний університет", пл. Народна, 3, м. Ужгород, Україна, 88000;
асистент, кафедра менеджменту туристичного та готельно-ресторанного бізнесу, Ужгородський торговельно-економічний інститут КНТЕУ, вул. Коритнянська, 4, м. Ужгород, Україна, 88020
E-mail: lesyagazuda@gmail.com